

RESSENYA A SOLER, ABEL (2014), *EL CORSARI JAUME DE VILARAGUT I LA DONZELLA CARMESINA. EL CAVALLER QUE INSPIRÀ EL "TIRANT LO BLANC"*. 2 vols. VALÈNCIA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, 2014, 981 pp. ISBN 978-84-7822-639-9

REVIEW TO SOLER, ABEL (2014), *EL CORSARI JAUME DE VILARAGUT I LA DONZELLA CARMESINA. EL CAVALLER QUE INSPIRÀ EL "TIRANT LO BLANC"*. 2 vols. VALÈNCIA, INSTITUCIÓ ALFONS EL MAGNÀNIM, 2014, 981 pp. ISBN 978-84-7822-639-9

JOAN VICENT FUERTES ZAPATA
fuerza@alumni.uv.es

Universitat de València

El tema principal de l'obra no és un altre que la densa i documentada biografia de Jaume de Vilaragut i Vilanova, malgrat que al títol es posa l'èmfasi en la "donzella Carmesina". Ja l'historiador local Vicent Terol i Reig afirma que Jaume de Vilaragut i Vilanova és el corsari per antonomàsia del segle XV a la Corona d'Aragó. Però no sols això: Vilaragut és un baró de la important família nobiliària dels Vilaragut, que es comportà com un autèntic "tirà" amb els vassalls de l'anomenada "baronia blanca" d'Albaida. Són dades a tenir en compte. Perquè el que realment volem destacar, d'aquest treball, és l'aportació que fa Abel Soler, i com, a partir de dades extretes d'alters autors i d'aportacions pròpies provinents de documentació inèdita fins ara, Soler arriba a concloure que Jaume de Vilaragut –i no altres opcions que s'havien suscitat al llarg dels anys– és el personatge

principal en el qual es fixa Joanot Martorell per "posar rostre" al seu heroi, Tirant, en la ficció de la seua novel·la.

Si això seria, en essència, l'aportació de Soler, l'obra que ha elaborat no és tan succinta. De fet, els dos gruixuts volums es troben conformats per una introducció i quatre parts: 1. *Els orígens: de València a la mar*; 2. *El corsari: aventures i desventures*; 3. *El cavaller tirà, vençut per la Fortuna*; i 4. *Jaume de Vilaragut i Tirant lo Blanc*. Les quatre parts corresponen al plantejament de la novel·la però les tres primeres constitueixen la biografia del cavaller valencià, mentre que la quarta part és una mena d'assaig historioliterari sobre els personatges reals de l'entorn de Vilaragut, inclòs el mateix cavaller, que poden haver inspirat a Martorell i poden haver estat "models" del personatge central o d'alguns altres personatges concrets de l'obra medieval. La introducció amb la qual enceta l'obra, pren com a punt de partida els comentaris (corresponents a segles anteriors) de Constantin Marinescu i de Martí de Riquer sobre la importància històrica de la figura de Jaume de Vilaragut i, de fet, els comentaris que fa Riquer serveixen de base a Soler per tal d'afirmar la necessitat d'aprofundir en el coneixement del personatge en qüestió, si volem saber fins a quin punt existeix un "diàleg" entre novel·la i biografia, que és tant com dir entre ficció i realitat.

Pel que fa als tres primers capítols, l'autor d'aquest estudi fa un recorregut entre els anys 1410 i 1463 on reflexa la panoràmica general de la societat, la política i la vida cavalleresca del regne de València. A més, també se'ns presenten els personatges protagonistes del treball de Soler, des del seu naixement al si d'una de les grans famílies de la noblesa valenciana. Hi trobem referències de tot tipus: tant als avantpassats, com a l'entorn familiar, les implicacions dels Vilaragut en conflictes, etc. Però el que més ens crida l'atenció és que l'autor estableix un recorregut clar pels anys en els quals ens mostra l'activitat cavalleresca del Vilaragut i, alhora, magnifica els fets més importants del jove heroi. Així doncs, l'estrena en les armes en la campanya mediterrània del 1420-1423, la intervenció del jove en batalles urbanes entre cavallers, la seua condemna per Alfons el Magnànim per haver comés un crim, la participació que va tindre en la cèlebre batalla de Ponça (1435), la capitania d'un vaixell quan retornà a València, l'any 1436, i els diversos anys en els quals es desplaça a Nàpols o a Egipte són explicats documentalment. A més, també cal remarcar com l'autor narra els problemes de Vilaragut, quan hereta Albaida i altres senyories de l'oncle Berenguer, cosa que l'obliga a enfrontar-se *tirànicament* amb els vassalls. Per últim, també voldria remarcar com l'autor relata la pèrdua de les senyories per part de Vilaragut i com li són embargades per part de la corona. Per últim, l'any 1463 o el 1464, mentre Joanot Martorell acabava de redactar la seua obra, Jaume de Vilaragut era soterrat a l'ara ja inexistent monestir de Sant Francesc, en una tomba situada al costat de la que ocuparia, anys després, Isabel de Lloris, la impulsora de l'*editio princeps* de la gran obra mestra de la literatura catalana.

A la segona part corresponent a l'últim capítol, una volta Soler ja acaba amb la prolixa exposició de dades, materials, anècdotes i documents, es planteja la necessitat de dedicar un primer apartat a resumir la biografia del baró d'Albaida, i ho fa a manera d'article de divulgació enciclopèdica.

Ressenya a Soler, Abel, *El corsari Jaume de Vilaragut i la doncella Carmesina. El cavaller que inspirà el "Tirant lo Blanc"*. 2 vols. València, Institució Alfons el Magnànim, 2014

Cal destacar que la biografia és molt més completa si se compara amb l'article un tant primitiu de l'Enciclopèdia Catalana sobre el personatge, que el mateix Soler havia reproduït en el capítol introductori de l'obra.

A més, l'autor abraça el tema de la datació del *Tirant* i els destinataris als quals Martorell adreçava la seua obra, que eren, lògicament, els habitants de la seua ciutat València. També cal remarcar el recorregut que l'autor fa pels carrers, les cases i les vides d'alguns personatges que tenen una relació molt directa en l'obra i que tenen relació entre ells. Finalment, no hem d'oblidar que l'autor tracta de posar en relació la "tirania" exercida per Vilaragut sobre "Albaida, la blanca", com una raó de pes més per a veure en l'excorsari una font d'inspiració per a Joanot Martorell. Per últim el que caldria remarcar és el tancament de l'obra amb una reflexió sobre l'evolució interna de l'obra de Martorell: des d'un pretès manual del perfecte cavaller, fins a un decebedor i "cínic" epitafi de la cavalleria clàssica.

Però, el que cal remarcar com un mèrit més del llibre de Soler és com aquest insisteix a demostrar que la realitat social i urbana de la València del 1450-1460 va influir molt en el procés de la concepció, disseny i redacció de *Tirant*. Per dir-ho d'una altra manera, sense aquella València concreta, el *Tirant* seria impossible.

Finalment, l'autor tanca l'obra amb un apèndix documental, algunes il·lustracions i uns arbres genealògics que serveixen de gran ajuda i que posen de manifest les relacions familiars i socials entre Jaume de Vilaragut, els Borja, els Martorell, els Montplau i Isabel de Lloris.

Voldriem destacar, per acabar, quines són les aportacions més importants que Soler fa amb la seua obra. Així, d'una banda l'autor associa la conquesta del castell dit La Rocca d'Iscla amb la conquesta de la "Roca Salada" que dona nom al protagonista de la novel·la de Martorell. Pel que fa també al personatge principal, s'associa el nom de "Tirant" amb el caràcter superb i "tirànic" del personatge històric, que podia haver influït en alguns aspectes del comportament atribuït per Martorell al seu heroi literari. Pel que fa a "lo Blanc", l'autor suggereix que podria tenir relació amb el feu pairal i principal de Jaume de Vilaragut, la baronia d'"Albaida", "la Blanca". A més d'aquestes aportacions l'autor també interpreta una sèrie de frases captades per qualsevol lector coetani que poguera relacionar la figura històrica amb un personatge fictici inspirat en la realitat d'un personatge conegut pels qui llegien. Pel que respecta a la relació d'amistat entre Vilaragut i Martorell, l'autor recorda el casament de Vilaragut amb una rica hereva que, en cas d'haver-li proporcionat un fill, aquest hauria dut llinatge i armes de "Martorell". Tots aquests lligams podrien ajudar a explicar, sense cap dubte, la importància del món mariner a l'obra martorellana –provinent del pirata Vilaragut– i el gran coneixement que d'aquest món manifesta l'escriptor valencià.

Igualment, també cal remarcar com, gràcies als documents "inserits" en l'obra, podem justificar l'amistat de Martorell amb un noble baró com Jaume de Vilaragut, i, a més, Soler ens recorda que Vilaragut i Martorell convisqueren a Nàpols en la dècada dels 1450, la qual cosa pot haver ajudat

Ressenya a Soler, Abel, *El corsari Jaume de Vilaragut i la doncella Carmesina. El cavaller que inspirà el "Tirant lo Blanc"*. 2 vols. València, Institució Alfons el Magnànim, 2014

a la transferència d'informació entre ambdós amics. Una altra de les qüestions més interessants que s'hi aborden és la identificació de personatges reals de l'entorn social i urbà de Martorell, que podrien haver inspirat personatges de la novel·la. Ja per finalitzar, la lectura detinguda del text de Soler fa veure clarament una sèrie de detalls que ens porten a pensar en una clara relació del corsari Vilaragut amb l'obra de Martorell. Però, a banda d'aquests possible lligams, es posen de relleu les relacions familiars, de veïnat i d'altra mena existents entre Jaume de Vilaragut i altres personatges del *Segle d'or*, com ara Isabel de Lloris, Jaume Roig, Joan Roís de Corella o la família Borja.

La lectura del gran treball realitzat per Abel Soler és, sense cap dubte, un gaudi per al coneixement de la xarxa cultural, literària i personal de la València del segle XV, la ciutat més important de la Corona d'Aragó que donà a la nostra història un conjunt d'escrits de relleu que, potser, s'inspiraven en els mateixos veïns que transitaven els carrers de la ciutat.